

Daniel Płatek

Protestujące społeczeństwo obywatelskie w Polsce, 2004 – 2020

W latach 90' XX wieku uczeni amerykańscy doszli do wniosku, że protesty społeczne stają się częścią standardowego repertuaru zachodnich społeczeństw obywatelskich i nie mają już nic wspólnego z gwałtownymi wybuchami niezadowolenia społecznego obserwowanego jeszcze kilka dekad wcześniej. Protest zbiorowy stał się dla obywateli społeczeństw zachodnich jednym ze sposobów reprezentowania legalnych interesów politycznych. Powszechność działań zbiorowych po II Wojnie Światowej była pretekstem do sformułowania wniosku o wysokiej dostępności protestów dla obywateli demokracji zachodnich i powtarzalności ich repertuarów. Amerykańscy uczeni wysunęli tezę, że obecnie obywatele społeczeństw zachodnich żyją w „społeczeństwie ruchów społecznych”. Wedle tezy w rozwiniętych demokracjach następuje szereg zjawisk, które powodują, że protesty społeczne upodabniają się do siebie pod kątem kilku cech: protest staje się legitymizowanym narzędziem konfliktu politycznego, wzrasta skala uczestnictwa w protestach społecznych, podczas protestów przeważa repertuar konwencjonalny (zmniejsza się udział nielegalnych metod protestu oraz przemocy). Dochodzi także do zaakceptowania tych protestów, które kiedyś były uznawane za nielegalne, takich jak na przykład strajki.

Pierwszym celem projektu jest zbadanie czy „społeczeństwo ruchów społecznych” istnieje w Polsce, w latach 2004-2010. Zostanie to wykonane w oparciu o dane o wydarzeniach protestacyjnych z prasy codziennej. Będzie to pierwsze takie kompleksowe opracowanie na temat polskich działań zbiorowych po roku 2004. Wykorzystanie wcześniejszych opracowań, bazujących na zliczaniu wydarzeń protestacyjnych z prasy codziennej oraz dane sondażowe, pozwoli na zbadanie zasięgu, skali i szczegółowe przedstawienie szeregu zmiennych na temat wystąpień protestacyjnych po akcesie Polski do Unii Europejskiej.

Drugim celem projektu jest zbadanie struktury polskiego społeczeństwa obywatelskiego w oparciu o dane o protestach i falsyfikacja hipotezy o „spolaryzowanym” społeczeństwie obywatelskim. Wiąże się to z próbą zrozumienia struktury konfiguracji repertuarów protestacyjnych oraz hierarchii pozycji aktorów uczestniczących w protestach. Efektem będzie stworzenie mapy protestów społeczeństwa obywatelskiego w latach 2004-2020. Mapa odwzoruje relacje na dwóch poziomach: 1) pomiędzy pojedynczymi aktorami (pojedyncze organizacje) oraz 2) pomiędzy grupami aktorów (zbiory różnych organizacji) społeczeństwa obywatelskiego. Za pomocą techniki badania sieci społecznych ukażą dominujących aktorów społeczeństwa obywatelskiego w Polsce od roku 2004. Pozwoli to na zgłębienie kontekstu społeczno-politycznego mobilizacji protestów i dowiedzenie się jak działają mechanizmy protestacyjne, w jakich warunkach Polskie protesty się rodzą i demobilizują. Dodatkowo zaproponowane ramy czasowe pozwolą również na włączenie protestów odbywających się w okresie pandemii COVID-19, co da możliwość zbadania struktury koalicji protestacyjnej w określonym kontekście społecznym. Głównym efektem projektu będzie stworzenie infrastruktury badawczej w postaci bazy danych polskich protestów od 2004 do 2020 roku. Baza danych będzie dostępna dla naukowców i ogółu społeczeństwa. Zbiór zostanie zdeponowany w Archiwum Danych Społecznych (ADS) (<http://www.ads.org.pl/index.php>) utworzonym na Uniwersytecie Warszawskim.